

مقایسه میزان و نوع استفاده از اینترنت در رابطه با سلامت روان و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان شهر تهران

زهرا رنجبر*

دکتر زهرا درویزه**

دکتر افسانه نراقی زاده***

چکیده

موضوع پژوهش حاضر بررسی و مقایسه میزان و نوع استفاده از اینترنت در رابطه با سلامت روان و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دختر و پسر مقطع دوم دبیرستان‌های شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۸۷ بود. برای اجرای این پژوهش نمونه‌ای با حجم ۲۵۰ نفر دانش‌آموز (۱۲۶ دختر و ۱۲۴ پسر) به روش نمونه‌گیری تصادفی از نوع خوشه‌ای انتخاب شد. برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه سلامت عمومی فرم ۲۸ سؤالی گلدبرگ و هیلدگ (۱۹۷۹)، پرسشنامه استفاده از اینترنت المتریف (۲۰۰۰) و پرسشنامه محقق ساخته (۱۳۸۷)، استفاده شد. در این پژوهش از معدل ترم اول دانش‌آموزان سال دوم دبیرستان به عنوان ملاک عملکرد تحصیلی استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات گردآوری شده از روش ضریب همبستگی، تحلیل واریانس یک راهه، آزمون شفه و آزمون T مستقل استفاده شد. نتایج این تحلیل نشان داد که بین میزان و نوع استفاده از اینترنت با عملکرد تحصیلی رابطه معکوس معنی‌دار وجود دارد و همچنین بین میزان و نوع استفاده از اینترنت با سلامت روان همبستگی معکوس معنی‌داری دیده می‌شود، اما در این پژوهش تفاوتی بین دو جنس در میزان و نوع استفاده از اینترنت مشاهده نشد. به طور کلی پژوهش حاضر نشان داد با افزایش میزان استفاده از اینترنت عملکرد تحصیلی و سلامت روان دانش‌آموزان کاهش می‌یابد و نیز هر چه افراد استفاده ارتباطی و تفریحی بیشتری با اینترنت داشته باشند عملکرد تحصیلی و سلامت روان آنها کاهش می‌یابد.

کلید واژه‌ها:

میزان و نوع استفاده از اینترنت، عملکرد تحصیلی، سلامت روان

مقدمه

رشد و گسترش دانش بشری و فناوری‌های نوین سبب شده تا دنیای انسان‌ها متحول و هر لحظه پیچیده‌تر شود. رایانه‌ها یکی از پدیده‌هایی است که در اواخر قرن بیستم زندگی بشر را دگرگون کرد و هنوز نیز رشد فزاینده آن ادامه دارد. شاید آن هنگام که مک لوهان^۱، در سال ۱۹۷۶، ایده دهکده جهانی را برای نخستین بار مطرح کرد، پذیرش آن چندان آسان نبود، اما امروزه فرایند جهانی شدن در بعد فرهنگی به میانجی فناوری‌های پیچیده اطلاعاتی، رایانه‌ای و ابر رسانه‌ای محقق شده است. اینترنت^۲ شبکه‌ای از کامپیوترها است که ارتباط انسانی را با ارتباط داده‌ای برقرار می‌کند، به عبارت دیگر به عنوان یک نام مناسب اینترنت یک شبکه بین المللی قابل دسترس برای عموم مردم است که رایانه‌هایی را، برای رد و بدل کردن بسته‌های اطلاعاتی و برقراری ارتباط، شامل است. اینترنت را باید بزرگترین سامانه‌ای دانست که تاکنون به دست انسان طراحی و اجرا شده است (ولیس،^۳ ۱۳۸۲).

سال روز تولد اینترنت کنونی را اول ژانویه ۱۹۸۳، می‌دانند که از انحصار نظامی - امنیتی خارج شده و به حوزه‌های پژوهشی دانشگاهی و سپس عرصه‌های عمومی وارد شده است. فراگیری جهانی این ابررسانه در دهه ۱۹۹۰، رخ داده است. در سال ۱۳۷۲ هجری شمسی، ایران نیز به شبکه اینترنت پیوست و نخستین رایانه‌ای که در ایران به اینترنت متصل شد مرکز تحقیقات فیزیک نظری در ایران بود. در حال حاضر نیز این مرکز یکی از مراکز خدمات اینترنت در ایران است. این مرکز به عنوان تنها نهاد ثبت اساسی قلمرو در ایران به رسمیت شناخته می‌شود و این قلمرو مشخصه تعیین شده برای هویت ایران در فضای اینترنت است.

امروزه اطلاعات و آگاهی‌های مختلف فرهنگی، تاریخی و علمی، فارغ از اینکه متعلق به چه دورانی بوده است و از چه زمان سخن می‌گویند و نیز از کدام سرزمین می‌آیند؛ در کنار هم گرد آمده و از طریق شبکه اطلاعاتی در دسترس ما قرار گرفته اند. این شبکه اطلاعاتی که با در هم فشردن زمان و مکان رایج به ترکیب موزاییک وار فرهنگ‌ها یاری رسانده همان شبکه جهانی یا اینترنت است. همچنین اینترنت یکی از پدیده‌هایی است که تأثیر فراوانی بر

-
1. McLuhan
 2. Internet
 3. Vallace

محیط‌های آموزشی گذاشته است و دانش‌آموزان نیز به خاطر مواردی چون امکانات چند رسانه‌ای، امکانات تبادل نظر و استفاده چند نفری، امکان دسترسی آسان، علاقمند به استفاده از اینترنت هستند (شرودر^۱، ۱۳۸۳).

در اواخر دهه ۱۹۸۰، پژوهشگران درباره کارایی کاربرد کامپیوتر در آموزش مطالعه کردند، همه این پژوهش‌ها نشان داد که کاربرد کامپیوتر، تأثیر مثبتی در موفقیت دانش‌آموزان از سطح ابتدایی تا دانشگاه دارد. برای افرادی که در مناطق دور افتاده زندگی می‌کنند، کسانی که ناتوانی‌های حرکتی دارند و آنهایی که به لحاظ عاطفی قادر نیستند در پی حمایت رو در روی هم‌تایان باشند، ظهور و گسترش سریع اینترنت فرصتی کم نظیر است. همچنین افرادی که در بیمارستان بستری هستند، کسانی که دچار اختلالات نادر هستند و مردمی که به وسایل حمل و نقل دسترسی ندارند، می‌توانند با دنیا ارتباط برقرار کرده و افراد مشابه خود را بیابند. افرادی هستند که به خدمات بهداشت روان نیاز دارند، اما قادر یا حاضر به شرکت در درمان سنتی نیستند و بنابراین، برای برقراری روابط متقابل از اینترنت استفاده می‌کنند. امروز شمار روبه‌رشدی از رفتار درمانی‌های از راه دور، روانشناسان و دیگر متخصصان سلامت روان که از طریق رایانامه^۲ یا اتاق‌های گفتگو^۳ خدمات مشاوره‌ای ارائه می‌دهند، به این افراد خدمت می‌کنند (استول^۴، ۱۹۹۹).

سولر^۵ (۲۰۰۵) بر این عقیده است که منحصر به فرد بودن اینترنت به این دلیل است که می‌تواند در دسترس همگان قرار گیرد، همگان توانایی پرداخت بهای آن را دارند و نیز اینکه کاربران آن می‌توانند ناشناس بمانند. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی از طرفی، به رغم امتیازات مثبت اینترنت از قبیل جنبه‌های آموزشی و ارائه خدمات ارتباطی جنبه‌های منفی نیز دارد. دانش‌آموزان ممکن است در معرض مطالب و تصاویر خشن و غیر مجاز موجود در پایگاه‌های اینترنتی قرار گیرند. دسترسی به چنین مطالبی ممکن است کاملاً تصادفی یا عمدی باشد. هر دو طریق دستیابی مورد توجه متخصصان بوده است و کارشناسان

-
1. Schroeder
 2. Email
 3. Chat rooms
 4. Stoll
 5. Suler

نسبت به صدمات جبران ناپذیری که از طریق این گونه برنامه‌ها به کودکان و نوجوانان می‌رسد به ویژه ایجاد مسائلی مانند انحراف جنسی، خشونت، اعتیاد، رفتارهای ضد اجتماعی، سست شدن مبانی خانواده، اشاعه جرم و جنایت در طیف وسیع، مکرراً هشدار داده اند (شرودر، ۱۳۸۳).

در سبب شناسی، علت به وجود آمدن این آسیب‌ها را دو علت کمی و کیفی در استفاده از اینترنت می‌دانند. علت کمی به پژوهش‌های متعددی تأکید دارد که میزان "ساعات" زیاد استفاده از اینترنت را بررسی کرده‌اند. یانگ^۱ (۱۹۹۶) اشاره می‌کند که فرد وابسته به اینترنت کسی است که حداقل ۳۸ ساعت در هفته یا ۸ ساعت در روز، وقت خود را صرف استفاده از اینترنت می‌کند. به نظر هولمز^۲ (۱۹۹۸) فردی که بیش از ۱۹ ساعت در هفته از اینترنت استفاده می‌کند، به اینترنت وابسته است. متخصصان در زمینه آسیب‌شناسی، محدودترین تعریف را برای طبقه‌بندی استفاده از اینترنت ارائه می‌دهند. به طوری که چنانچه فرد در روز ۲ الی ۳ ساعت از اینترنت استفاده کند یک کاربر معمولی، و چنانچه میزان استفاده او از اینترنت به ۸/۵ ساعت یا بیشتر برسد، کاربری است که باید بررسی‌های آسیب‌شناسانه را درباره او انجام داد. (لیم^۳ و ات، ۲۰۰۴).

علت کیفی، که در استفاده از اینترنت مهمتر از علت کمی است، به نوع فعالیت‌هایی مرتبط است که در اینترنت صورت می‌گیرد. پژوهش‌ها نشان می‌دهند بعضی فعالیت‌های اینترنتی (نظیر بازی‌ها و گفتگوهای اینترنتی) بیش از بقیه (پست الکترونیک، وبلاگ‌ها، گروه‌های خبری و ..) خاصیت آسیب‌زایی دارند (لیم و ات، ۲۰۰۴).

یانگ (۲۰۰۱) در پژوهش‌های خود دریافت ۵۸ درصد دانش‌آموزان پس از استفاده زیاد از اینترنت در عادت‌های مطالعه خود دچار افت شدید شدند و نمرات آنها به طور ملاحظه‌پذیری کاهش و میزان غیبت‌های این دانش‌آموزان افزایش یافت. اگر چه به دلیل قابلیت‌های زیاد، اینترنت به عنوان یک ابزار ایده‌آل آموزشی شناخته شده است، اما متأسفانه دانش‌آموزان به جای انجام دادن فعالیت خلاقانه، اغلب در سایت‌های نامربوط، اتاق‌های گپ، سرویس‌های

1. Young
2. Holmes
3. Lim

دوستی اینترنتی گشت و گذار می‌کنند و با نرم‌افزارهای بازی اینترنتی سروکار دارند. باربر^۱ (۱۹۹۷) در یک نظر سنجی از معلمان، کارمندان کتابخانه و همکاران کامپیوتر دریافت که به نظر ۸۶ درصد از آنها، استفاده از اینترنت، کارآیی درسی دانش‌آموزان و دانشجویان را بهتر نکرده است. زیرا اطلاعات اینترنتی آنقدر بی‌سامان و به موضوعات برنامه درسی نامربوط هستند که به آنها کمکی در به‌دست آوردن نمره بالا در آزمونهای استاندارد نمی‌کند (به نقل از امیدوار و صارمی، ۱۳۸۱).

حال چه چیزی نوجوانان را جذب دنیای اینترنت می‌کند؟ برای پاسخ به این سؤالات ابتدا برخی نیازها و انگیزه‌های اساسی و به هم پیچیده نوجوانان را در نظرگیریم. هیچ یک از این مطالب اطلاعات جدید یا تکان دهنده‌ای نیستند. روانشناسان و والدین مدت‌هاست این مسائل را می‌دانند. این اصول بنیادین و آشنا می‌توانند ابزارهای راحتی برای درک چرایی رفتار نوجوانان در این سرزمین ظاهراً غریب و بیگانه به نام فضای مجازی باشند. از آنجا که نوجوانان در این دوران با مسائل و مشکلات بسیاری از قبیل بحران هویت، تخیل یا خیالپردازی، از خود بیگانگی، مشکلات جنسی، پرخاشگری، افسردگی، ترس و اضطراب، مشکلات تحصیلی، اوقات فراغت و مشکلات مذهبی و شغلی مواجه می‌شوند. بنابراین، یکی از مشکلات پیش روی افراد و خانواده‌ها در چنین فضایی نوع استفاده نوجوانان و کودکان از اینترنت به عنوان یکی از رسانه‌های جذاب و پویا در دسترسی به اطلاعات است. در واقع اگر از این امکان پیش روی کودکان و نوجوانان به خوبی استفاده نشود، می‌تواند چالش‌های فردی و خانوادگی بسیاری را ایجاد کند.

طبق آخرین آمار به دست آمده در ماه ژوئن ۲۰۰۸*، ضریب نفوذ اینترنت در ایران حدود ۳۴/۹ درصد برآورد شده که آن را در خاورمیانه در رتبه چهارم قرار می‌دهد. همین آمار تعداد کاربران اینترنت در ایران را ۲۳ میلیون نفر قلمداد می‌کند. ضریب رشد اینترنت از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۸ برابر با ۹/۱ درصد بوده است که به این معنی است که بیش از نیمی از کاربران اینترنت در خاورمیانه، در ایران هستند (روزنامه همشهری، ۱۳۷۸).

همچنین از آنجا که اینترنت این رسانه جهانی به عنوان یک پدیده جدید با توده‌های

1. Barber

جمعیت خصوصاً نوجوانان ارتباط دارد این رسانه می‌تواند بر ویژگی‌های آنها از جمله سلامت روان تأثیر بگذارد. مفهوم سلامت روانی در واقع جنبه‌ای از مفهوم کلی سلامت است. سازمان بهداشت جهانی سلامتی را چنین تعریف می‌کند، در حالت سلامت کامل فیزیکی، روانی، اجتماعی نه فقط فقدان بیماری یا ناتوانی. از آنجا که نوجوانی یکی از مهمترین و پرارزشترین دوران زندگی هر فرد محسوب می‌شود. بنابراین، پرداختن به بهداشت روانی نوجوانان نه فقط برای خود آنها بلکه برای خانواده‌ها، جامعه و نسل آینده سودمند است (شمشیری میلانی، ۱۳۷۶).

آفونسو^۱ (۱۹۹۸)، خاطر نشان می‌کند که استفاده از اینترنت، سبب ایجاد احساس ناکامی، تنهایی، اضطراب و به طور کلی کاهش سلامت روانی می‌شود. اشخاصی که از اینترنت بیشتر استفاده می‌کنند علاوه بر آن که بر زندگی خانوادگی آنها تأثیر منفی می‌گذارد، زمان کمتری با خانواده صحبت می‌کنند و احساس تنهایی، افسردگی، کمبود عزت نفس و افت تحصیلی ... در آنها بیشتر می‌شود (قاسم زاده، ۱۳۸۵).

قاسم زاده (۱۳۸۵) پژوهشی درباره احساس تنهایی، عزت نفس و مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان مبتلا و غیر مبتلا به استفاده آسیب‌شناختی از اینترنت دریافت که معنادان از کاربران معمولی به طور معناداری تنها تر هستند و در ضمن عزت نفس آنها به طور معنادار نیز پایین تر است.

اسماعیلی (۱۳۸۶) پژوهشی درباره "بررسی رابطه وضعیت خلق با میزان استفاده از اینترنت در دانشجویان کارشناسی پرستاری اصفهان" انجام داده است. بر اساس نتایج این پژوهش ۳/۳۳ درصد دانشجویان به درجات مختلفی از افسردگی مبتلا بودند. رابطه مستقیمی بین وضعیت خلق و میزان استفاده از اینترنت و همچنین رابطه مستقیمی بین وضعیت خلق و وابستگی به اینترنت وجود دارد بدین معنی که آنهایی که وابستگی بیشتری به اینترنت داشتند ساعت بیشتری در هفته از اینترنت استفاده می‌کردند و از وضعیت خلق بدتری برخوردار بودند.

هنر پروران (۱۳۸۳) پژوهشی را در شیراز انجام داده است. جامعه پژوهش را کاربران زن شهر شیراز تشکیل دادند بیشترین میزان استفاده کاربران از اینترنت به ترتیب: اتاق‌های

1. Affonoso

گفتگو ۲٪ پست الکترونیکی ۶۲٪ سایت‌های هرزه نگاری ۳۲٪ یافتن اطلاعات علمی ۵۰٪ بازی رایانه‌ای ۶٪ بودند.

دوران (۱۳۸۰) در پژوهشی تحت عنوان بررسی بازی‌های رایانه‌ای و مهارت‌های اجتماعی به این نتیجه دست یافت که جوانانی که به تنهایی و ساعت‌ها به بازی‌های رایانه‌ای مشغول می‌شوند از مهارت‌های اجتماعی کمتری نسبت به دیگران برخوردارند.

ویسنت^۱ (۲۰۰۵) پژوهشی را در رابطه با روش‌های گوناگون نوجوانان در جستجوی اطلاعات در اینترنت انجام داد. نتایج این پژوهش نشان داد که فعالیت‌هایی که نوجوانان در اینترنت به آن اقدام می‌کنند؛ زیاد و متنوع هستند. از ابتدایی‌ترین کاربردهای اینترنت توسط نوجوانان برقراری ارتباط با دوستان آنهاست، نوجوانان همچنین برای مقاصد آموزشی از اینترنت استفاده می‌کنند؛ ۷۱ درصد از نوجوانان از اینترنت به عنوان یک منبع اصلی اطلاعات استفاده می‌کنند. ۲۴ درصد از آنها از کتابخانه‌های الکترونیکی به عنوان یک منبع اصلی کسب اطلاعات استفاده می‌کنند. استفاده از اینترنت برای یافتن اطلاعات در زمینه موضوعات مختلفی که برای نوجوانان مهم است و استفاده برای کسب اطلاعات در زمینه سرگرمی، حوادث و اخبار روز، موضوعات فکاهی و خنده دار از دیگر موارد کاربرد اینترنت توسط نوجوانان است. نلسون^۲ (۲۰۰۴) نیز در پژوهشی با عنوان "مطالعات استفاده کنندگان ۱۳ تا ۱۷ ساله از اینترنت" دلیل عمده استفاده نوجوانان از اینترنت را موارد زیر عنوان می‌کند: انجام تکالیف و پروژه‌های درسی که از طرف معلم به آنها محول شده است، گذراندن اوقات فراغت با مسائل گوناگونی که مورد علاقه آنهاست، سرگرمی و وقت گذرانی شامل گوش کردن و پیاده کردن موزیک و بازی‌های کامپیوتری و خواندن اخبار هنری و ورزشی پژوهش درباره بهداشت و سلامت فردی که از در میان گذاشتن آن با دیگران خجالت می‌کشند، یافتن قیمت اجناس و اقلامی که در آینده تصمیم یا آرزوی خرید آن را دارند.

ساندرز^۳ (۱۹۹۹) در پژوهشی با عنوان "نقش استفاده از اینترنت در افسردگی و انزوای نوجوانان" آثار و پیامدهای اینترنت بر رفتارهای جوانان و نوجوانان را بررسی کرد. نتایج نشان

-
1. Vicent
 2. Nelson
 3. Sanderz

داد که استفاده زیاد از اینترنت با پیوند ضعیف اجتماعی مرتبط است، اما هیچ تفاوت ملاحظه پذیری بین کاربران کم و کاربران زیاد اینترنت از نظر ارتباط با پدر و مادر و میزان افسردگی وجود نداشت (اورنگ، ۱۳۸۳).

بنابراین، بررسی تأثیرات اینترنت بر نوجوانان مستلزم شناخت وضعیت فعلی استفاده از اینترنت در میان نوجوانان است. لذا هدف پژوهش حاضر دستیابی به اطلاعاتی از میزان و نوع استفاده از اینترنت در دانش آموزان دختر و پسر دبیرستانی شهر تهران و رابطه آن با سلامت روان و عملکرد تحصیلی این دانش آموزان بود از آنجا که آگاهی از چالش‌های اینترنت می‌تواند ارائه هرگونه آموزش برای جوانان و نوجوانان را تسهیل کند. شناخت ابعاد مختلف اینترنت به برنامه‌های آموزشی در این زمینه جنبه واقع بینانه‌تری می‌بخشد امید است این شناخت مقدمه‌ای برای برنامه ریزی و آموزش در راستای استفاده بهینه از امکانات اینترنت شود. بر اساس مطالعات انجام شده فرضیه‌های زیر مطرح شدند.

فرضیات پژوهش

- ۱- میزان استفاده از اینترنت با عملکرد تحصیلی دانش آموزان دبیرستانی رابطه دارد.
- ۲- نوع استفاده از اینترنت آموزشی، پژوهشی، تفریحی، ارتباطی با عملکرد تحصیلی دانش آموزان دبیرستانی رابطه دارد.
- ۳- میزان استفاده از اینترنت با سلامت روان دانش آموزان دبیرستانی رابطه دارد.
- ۴- نوع استفاده از اینترنت آموزشی، پژوهشی، تفریحی، ارتباطی با سلامت روان و مؤلفه‌های سلامت جسمانی، اضطراب، کارکرد اجتماعی و افسردگی دانش آموزان دبیرستانی رابطه دارد.
- ۵- میان دانش آموزان دختر و پسر در میزان استفاده از اینترنت تفاوت وجود دارد.
- ۶- میان دانش آموزان دختر و پسر در نوع استفاده از اینترنت تفاوت وجود دارد.

روش پژوهش

روش غالب در این پژوهش روش توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش، دانش آموزان دوم دبیرستان شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۸۷ بود که به روش نمونه

گیری تصادفی از نوع خوشه‌ای چندمرحله‌ای انجام شد. برای انتخاب نمونه ابتدا از مناطق شمال، جنوب، غرب، شرق تهران، ۴ منطقه (۳، ۵، ۱۳، ۱۶) به صورت تصادفی انتخاب شدند. سپس از هر منطقه یک دبیرستان پسرانه و یک دبیرستان دخترانه دولتی انتخاب شدند. در مجموع ۸ دبیرستان و از هر دبیرستان یک کلاس به صورت تصادفی انتخاب و بررسی شدند. در مجموع ۳۰۰ پرسشنامه توزیع شد که پس از حذف پرسشنامه‌های مخدوش ۲۵۰ پرسشنامه بررسی شد. به این ترتیب نمونه پژوهش شامل ۲۵۰ دانش‌آموز سال دوم دبیرستان‌های شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۸۷ است.

ابزارهای پژوهش

۱- پرسشنامه محقق ساخته

این پرسشنامه اطلاعاتی درباره ویژگی‌های مختلف آزمودنی‌ها مانند سن، جنس، رشته تحصیلی و نیز اطلاعاتی درباره معدل، میزان استفاده از اینترنت در طی روز، مدت دسترسی به اینترنت، داشتن کامپیوتر شخصی، مکان‌های استفاده از اینترنت و ... ارائه می‌دهد.

۲- پرسشنامه سلامت عمومی GHQ ۲۸ سؤالی

این پرسشنامه را گلدبرگ^۱ (۱۹۷۲) برای تشخیص اختلالات روانی غیرسایکوتیک در مراکز درمانی و جامعه طراحی و تدوین کرده است. فرم اصلی این پرسشنامه ۶۰ سؤال دارد که تاکنون در مطالعات مختلف به طور گسترده از آن استفاده شده است. پرسشنامه سلامت عمومی فرم ۲۸ سؤالی را در سال ۱۹۷۹، گلدبرگ و هیلدگ برای غربالگری اختلالات روانشناختی غیر پسیکوتیک طراحی کردند. این فرم چهار مقیاس فرعی داشته و هر مقیاس فرعی هفت پرسش دارد که عبارتند از الف- علائم جسمانی؛ ب- علائم اضطراب؛ ج- کارکرد اجتماعی؛ د- علائم افسردگی. نحوه نمره‌گذاری در این پرسش‌نامه به این صورت است که نمره بالا نشان دهنده کاهش سلامت روان است. گلدبرگ و ماری (۱۹۸۸) چندین مطالعه را با استفاده از GHQ فرا تحلیل کردند و نتیجه گرفتند که پایایی این آزمون در حدود ۸۰ صدم است (آقاخانی، ۱۳۸۱). دستجردی (۱۳۷۷) طی پژوهشی تحت عنوان هنجاریابی آزمون

1. Goldberg

سلامت عمومی برای دانشجویان مرکز تربیت معلم ضریب همبستگی برای کل خرده مقیاس‌های آزمون را برابر ۸۴ صدم گزارش کرده است.

۳- پرسشنامه استفاده از اینترنت المتریف (۲۰۰۰)

محقق به منظور تهیه پرسشنامه مناسب برای جمع‌آوری اطلاعات، پژوهش‌های مشابه را بررسی کرد. پژوهشی که المتریف^۱ (۲۰۰۰) با عنوان «بررسی تأثیر سطوح تحصیلی و جنسیت بر استفاده از اینترنت به عنوان ابزاری آموزشی، ارتباطی، پژوهشی، و تفریحی» در میان یک نمونه ۸۰۰ نفری از دانشجویان اوهایو انجام داده است و نیز از این پرسشنامه زکریائی و کیامنش در پژوهشی با عنوان «بررسی میزان و چگونگی استفاده از اینترنت توسط دانشجویان دانشگاه‌های دولتی شهر تهران به تفکیک جنسیت، دوره تحصیلی و دانشگاه در سال تحصیلی ۱۳۸۱» استفاده کرده‌اند. محقق در پژوهش حاضر از این پرسشنامه استفاده کرد؛ این پرسشنامه ۴ مؤلفه دارد که هر مؤلفه نیز دارای خرده مؤلفه‌های است. مؤلفه اول استفاده آموزشی از اینترنت که شامل ۵ خرده مؤلفه و مؤلفه دوم استفاده پژوهشی از اینترنت که دارای ۵ خرده مؤلفه و مؤلفه سوم استفاده ارتباطی از اینترنت که دارای ۸ خرده مؤلفه و مؤلفه چهارم استفاده تفریحی از اینترنت که دارای ۴ مؤلفه است. سؤالات پرسشنامه به صورت مقیاس لیکرت درجه بندی شده است برای هر ماده به روش نمره گذاری لیکرت چهار گزینه از ۱ تا ۴ از سمت راست تعلق می‌گیرد. نمرات هر آزمودنی در هر یک از زیر مقیاس‌ها جداگانه محاسبه می‌شود و پس از جمع نمرات هر خرده مقیاس نمره کلی هر شخص مشخص می‌شود. در پژوهش حاضر پایایی پرسشنامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ در مورد کاربرد آموزشی ۰/۶۶، کاربرد پژوهشی ۰/۵۶، کاربرد ارتباطی ۰/۸۱ و کاربرد تفریحی ۰/۷۵ به دست آمد.

عملکرد تحصیلی:

در این پژوهش منظور از عملکرد تحصیلی معدل ترم اول دانش‌آموزان سال دوم دبیرستان است.

یافته‌های پژوهش

در این پژوهش از پردازش توصیفی و استنباطی برای تحلیل داده‌ها استفاده شد. سطح

1. Almatrif

دقت به کار رفته در ابزار این پژوهش از دو نوع فاصله‌ای و اسمی است، به این سبب برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از روش‌های همبستگی، t مستقل و تحلیل واریانس یک راهه استفاده شد.

اطلاعات توصیفی پژوهش

جدول ۱: میانگین انحراف معیار و معدل تحصیلی دانش‌آموزان

میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
۱۶/۳۲	۲/۲۱	۱۰	۱۹

میانگین معدل دانش‌آموزان در ترم جاری ۱۶/۳۲ به دست آمده است که با توجه به اطلاعات به دست آمده در دامنه‌ای بین ۱۰ (کمترین میانگین) تا ۱۹ (بیشترین میانگین) قرار دارد.

جدول ۲: میانگین‌ها و انحراف معیار نوع استفاده از اینترنت

نوع استفاده از اینترنت	میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
کاربرد آموزشی	۹/۰۶	۲/۴۳	۵	۱۵
کاربرد پژوهشی	۸/۶۱	۲/۰۵	۶	۱۶
کاربرد ارتباطی	۱۴/۸۸	۵/۳۲	۸	۲۷
کاربرد تفریحی	۱۰/۹۸	۳/۱۶	۴	۱۶

با توجه به جدول بالا، بیشترین کاربرد اینترنت در میان دانش‌آموزان کاربرد ارتباطی آن است با میانگین ۱۴/۸۸، میانگین کاربرد تفریحی ۱۰/۹۸، میانگین کاربرد آموزشی ۹/۰۶ و میانگین کاربرد پژوهشی ۸/۶۱ است.

جدول ۳: میانگین‌ها و انحراف معیار مؤلفه‌های سلامت روان

سلامت روان	میانگین	انحراف معیار	کمترین	بیشترین
علائم جسمانی	۱۲/۶۳	۳/۱۹	۷	۲۳
اضطراب	۱۳/۳۹	۴/۸۹	۷	۳۴
کارکرد اجتماعی	۱۷/۸۸	۳/۸۷	۸	۲۸
افسردگی	۱۱/۷۱	۴/۷۸	۷	۲۸
سلامت روان کلی	۵۵/۶۸	۹/۹۳	۳۳	۸۰

طبق جدول بالا، میانگین سلامت جسمانی ۱۲/۶۳، میانگین اضطراب ۱۳/۳۹، میانگین کارکرد اجتماعی ۱۷/۸۸ و میانگین افسردگی ۱۱/۷۱ است. همچنین میانگین سلامت روان به

طور کلی ۵۵/۶۸ است که کمترین نمره به دست آمده ۳۳ و بیشترین آن ۸۰ است.

جدول ۴: فراوانی و درصد میزان ساعت استفاده از اینترنت در یک روز

میزان ساعت استفاده در روز	فراوانی	درصد
۰ تا ۱ ساعت	۱۳۲	۵۲/۸
۲ تا ۳ ساعت	۹۸	۳۹/۲
۴ تا ۵ ساعت	۱۹	۷/۶
۶ تا ۷ ساعت	۱	۰/۴
۸ ساعت و بیشتر	۰	۰

بیشترین درصد میزان ساعت استفاده در یک روز (۵۲/۸٪) یک ساعت است. سپس ۳۹/۲ درصد دو تا سه ساعت، (۷/۶٪) بین ۴ تا ۵ ساعت، (۰/۴٪) بین ۶ تا ۷ ساعت در روز از اینترنت استفاده می‌کنند.

فرضیه ۱: میان عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان و میزان استفاده از اینترنت رابطه وجود دارد.

جدول ۵: آزمون تحلیل واریانس یک راهه برای سنجش تفاوت میانگین میزان استفاده از اینترنت در رابطه با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان

مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معنی داری
۳۸/۳۹	۲	۱۹/۱۹		
۱۱۸۲/۶۹	۲۴۷	۴/۷۸	۴/۰۰۹	۰/۰۱
۱۲۲۱/۰۹	۲۴۹			
جمع				

در جدول بالا، تفاوت میزان عملکرد تحصیلی با توجه به میزان استفاده از اینترنت بررسی شد. میزان f در این آزمون $F=۴/۰۰۹$ است که با توجه به سطح معنی‌داری آن ($sig=۰/۰۱$) فرضیه محقق تأیید شد. یعنی عملکرد تحصیلی افراد با توجه به میزان ساعات استفاده از اینترنت متفاوت است.

جدول ۶: آزمون تعقیبی شفه برای سنجش تفاوت میانگین میزان استفاده از اینترنت در رابطه با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان

مدت زمان	تفاوت میانگین	سطح معنی داری
متوسط	۰/۸۳	۰/۳۸
زیاد	-۰/۶۰	۰/۰۲
زیاد	۱/۳۳	۰/۰۴

آزمون تعقیبی شفه نشان می‌دهد تفاوت موجود در عملکرد تحصیلی افرادی است که به میزان متوسط از اینترنت استفاده می‌کنند یعنی (۲ تا ۳ ساعت) و کسانی که به میزان زیادی با اینترنت کار می‌کنند یعنی (۴ تا ۷ ساعت) این تفاوت در حد $1/33$ است که با اطمینان $p=0/95$ معنی دار است. همچنین عملکرد تحصیلی افرادی که به میزان کم از اینترنت استفاده می‌کنند (۰ تا ۱ ساعت) با افرادی که به میزان زیاد از اینترنت استفاده می‌کنند تفاوت معناداری وجود دارد.

فرضیه ۲: نوع استفاده از اینترنت (آموزشی، پژوهشی، تفریحی، ارتباطی) با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان ارتباط دارد.

جدول ۷: محاسبه همبستگی میان نوع استفاده از اینترنت و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان

نوع استفاده از اینترنت *عملکرد تحصیلی	میانگین	میزان همبستگی	درجه آزادی	سطح معنی داری
آموزشی	۹/۵۶	۰/۲۳	۲۴۹	۰/۵۰
پژوهشی	۸/۶۱	۰/۱۳	۲۴۹	۰/۵۲۸
ارتباطی	۱۴/۸۸	-۰/۲۸	۲۴۹	۰/۵۲
تفریحی	۱۵/۹۸	-۰/۲۴	۲۴۹	۰/۵۱
عملکرد تحصیلی	۱۶/۳۲	۱	۲۴۹	-

* = $a < 0/05$ ** = $a < 0/01$

میزان همبستگی به دست آمده میان عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان و استفاده آموزشی آنها از اینترنت $r=0/23$ است. این میزان مثبت و با اطمینان $p=0/99$ معنی دار است که نشان دهنده این است که این دو متغیر رابطه مثبت و معنی دار دارند. همبستگی به دست آمده میان عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان و استفاده پژوهشی آنها از اینترنت $r=0/13$ است. این میزان مثبت و معنی دار است و با اطمینان $p=0/95$ معنی دار است. یعنی میان این دو متغیر رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد. همبستگی به دست آمده میان عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان و استفاده ارتباطی آنها از اینترنت $r=0/28$ است که در سطح $p=0/99$ معنی دار است و نشان داد بین این دو متغیر رابطه منفی و معنی داری وجود دارد و در آخر همبستگی به دست آمده میان عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان و استفاده تفریحی آنها از اینترنت $r=-0/24$ است که منفی است و با توجه به سطح معنی داری به دست آمده ($sig=0/01$) معنی دار است. بنابراین، می‌توان گفت فرضیه ۲ درباره دو مقوله مورد استفاده از اینترنت یعنی استفاده آموزشی و پژوهشی، با عملکرد

تحصیلی رابطه مثبت و معنی داری وجود دارد؛ اما بین استفاده تفریحی و ارتباطی با عملکرد تحصیلی رابطه منفی وجود دارد یعنی استفاده از آنها با کاهش عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان رابطه دارد

فرضیه ۳: میزان استفاده از اینترنت با سلامت روان دانش‌آموزان و مؤلفه‌های آن رابطه دارد.

جدول ۸: برای آزمون تحلیل واریانس برای سنجش تفاوت میانگین‌ها میزان استفاده از اینترنت با سلامت روان دانش‌آموزان

سطح معنی‌داری	F	میانگین مجذورات	درجه آزادی	مجموع مجذورات	علائم جسمانی
		۱۸/۸۲۲	۲	۳۷/۶۴۵	واریانس بین گروهی
۰/۱۵	۱/۸۵۷	۱۰/۱۳۹	۲۴۶	۲۴۹۴/۰۹۸	واریانس درون گروهی
			۲۴۸	۲۵۳۱/۷۴۳	جمع
		۹۱/۸۸۸	۲	۱۸۳/۷۷۷	واریانس بین گروهی
۰/۰۲۱	۳/۹۱۹	۲۳/۴۴۹	۲۴۶	۵۷۹۲/۰۱۹	واریانس درون گروهی
			۲۴۸	۵۹۷۵/۷۹۶	جمع
		۳۱/۹۱۱	۲	۶۳/۸۲۳	واریانس بین گروهی
۰/۱۱	۲/۱۴۴	۱۴/۸۸۷	۲۴۶	۳۶۷۷/۰۴۱	واریانس درون گروهی
			۲۴۸	۳۷۴۰/۸۶۴	جمع
		۹۴/۵۴۵	۲	۱۸۹/۰۹۰	واریانس بین گروهی
۰/۰۱۶	۴/۲۳۴	۲۲/۳۳۱	۲۴۶	۵۵۱۵/۷۴۶	واریانس درون گروهی
			۲۴۸	۵۷۰۴/۸۳۶	جمع
		۸۱۷/۰۸۰	۲	۱۶۳۴/۱۶۱	واریانس بین گروهی
/۰۰۰	۸/۷۹۲	۹۲/۹۳۳	۲۴۶	۲۲۸۶۱/۴۰۶	واریانس درون گروهی
			۲۴۸	۲۴۴۹۵/۵۶۶	جمع

همانطور که در جدول بالا مشاهده می‌شود، میزان افسردگی و اضطراب با توجه به میزان استفاده از اینترنت (کم، متوسط، زیاد) متفاوت است. F به دست آمده در مقایسه تفاوت اضطراب با توجه به تفاوت استفاده از اینترنت ۳/۹۱ با سطح معنی داری $\text{sig} = 0/02$ است که تفاوت معنادار را نشان می‌دهد. همچنین f به دست آمده در مقایسه تفاوت افسردگی با توجه به تفاوت استفاده از اینترنت ۴/۲۴ با سطح معنی داری $\text{sig} = 0/01$ است که تفاوت معنادار را نشان می‌دهد. در قسمت سلامت روان کلی نیز میزان f به دست آمده ۸/۷۹ با سطح معنی داری $\text{sig} = 0/00$ است که تفاوت معنادار را می‌رساند. آزمون تعقیبی شفه جایگاه این تفاوت میانگین‌ها را مشخص می‌کند.

جدول ۹: آزمون تعقیبی شفه برای سنجش تفاوت میانگین میزان استفاده از اینترنت با سلامت روان دانش‌آموزان

سطح معنی داری	تفاوت میانگین	استفاده از اینترنت	استفاده از اینترنت	
0/145	-1.29394	متوسط	کم	
0/059	-1.54700*	زیاد		
0/145	1.29394	کم	متوسط	اضطراب
0/821	-0.74694	زیاد		
0/059	1.54700*	کم	زیاد	
0/821	0.74694	متوسط		
0/125	-1.7285	متوسط	کم	
0/083	-1.80606*	زیاد		
0/125	1.72851	کم	متوسط	افسردگی
0/998	-0.07755	زیاد		
0/083	1.80606*	کم	زیاد	
0/998	0.07755	متوسط		
0/144	-2.233	متوسط	کم	
0/00	-5.569*	زیاد		
0/144	2.233	کم	متوسط	سلامت روان کلی
0/691	0.665	زیاد		
0/00	5.569*	کم	زیاد	
0/691	-0.665	متوسط		

* = $a < 0/5$

** = $a < 0/1$

آزمون تعقیبی شفه نشان می‌دهد اضطراب در میان کسانی که به طور کم با اینترنت کار می‌کنند با افرادی که به میزان زیاد با اینترنت کار می‌کنند تفاوت دارد که این تفاوت معنی دار است ($\text{sig} = 0/03$). در قسمت افسردگی، میزان افسردگی کسانی که به طور زیاد با اینترنت کار می‌کنند با آنها که کم با اینترنت کار می‌کنند به طور معنی داری متفاوت است. ($\text{sig} = 0/02$) همچنین در قسمت سلامت روان کلی، تفاوت معنی داری در سلامت روان کسانی که به میزان کم با اینترنت کار می‌کنند با کسانی که به طور زیاد کار می‌کنند وجود دارد ($\text{sig} = 0/00$, $t = 5/23$)

فرضیه ۴: نوع استفاده از اینترنت با سلامت روان دانش‌آموزان رابطه دارد.

جدول ۱۰: میزان همبستگی بین نوع استفاده از اینترنت و زیر مؤلفه علائم جسمانی

میانگین	میزان همبستگی	درجه آزادی	سطح معنی داری	علائم جسمانی
۱۲/۶۳	۱	۲۴۹	-	علائم جسمانی
۹/۵۶	۰/۵۷	۲۴۹	۰/۲۳	کارکرد آموزشی
۸/۶۱	۰/۱۰	۲۴۹	۰/۱۰	کارکرد پژوهشی
۱۴/۸۸	-۰/۱۶	۲۴۹	۰/۰۱	کارکرد ارتباطی
۱۰/۹۸	۰/۰۸	۲۴۹	۰/۲۰	کارکرد تفریحی

$$* = \alpha < 0/05 \quad ** = \alpha < 0/01$$

بنابراین، می‌توان گفت فرضیه ۴ درباره سه مقوله مورد استفاده از اینترنت یعنی استفاده آموزشی، پژوهشی، و تفریحی با علائم جسمانی مورد تأیید نیست؛ اما بین استفاده ارتباطی از اینترنت و سلامت جسمانی همبستگی وجود دارد.

جدول ۱۱: میزان همبستگی بین نوع استفاده از اینترنت و زیر مؤلفه اضطراب

میانگین	میزان همبستگی	درجه آزادی	سطح معنی داری	اضطراب
۱۳/۳۹	۱	۲۴۹	-	اضطراب
۹/۵۶	-۰/۲۰	۲۴۹	۰/۰۰۱	کارکرد آموزشی
۸/۶۱	۰/۰۱	۲۴۹	۰/۲۲	کارکرد پژوهشی
۱۴/۸۸	-۰/۱۴	۲۴۹	۰/۰۲	کارکرد ارتباطی
۱۰/۹۸	۰/۰۸	۲۴۹	۰/۲۰	کارکرد تفریحی

$$* = \alpha < 0/05 \quad ** = \alpha < 0/01$$

بنابراین، می‌توان گفت فرضیه ۴ تأیید می‌شود و بین دو کارکرد آموزشی و ارتباطی با اضطراب همبستگی وجود دارد.

جدول ۱۲: میزان همبستگی بین نوع استفاده از اینترنت و زیر مؤلفه کارکرد اجتماعی

سطح معنی داری	درجه آزادی	میزان همبستگی	میانگین	
-	۲۴۹	۱	۱۷/۸۸	کارکرد اجتماعی
۰/۰۳	۲۴۹	-۰/۱۳	۹/۰۶	کارکرد آموزشی
۰/۹۶	۲۴۹	۰/۰۳	۸/۶۱	کارکرد پژوهشی
۰/۳۶	۲۴۹	۰/۰۵	۱۴/۸۸	کارکرد ارتباطی
۰/۶۱	۲۴۹	۰/۰۳	۰/۹۸	کارکرد تفریحی

* = $\alpha < 0.05$ ** = $\alpha < 0.01$

بنابراین، می‌توان گفت براساس فرضیه ۴ تنها کارکرد اجتماعی با کارکرد آموزشی دانش‌آموزان از اینترنت رابطه مثبت و معنی دار دارد.

جدول ۱۳: میزان همبستگی بین نوع استفاده از اینترنت و زیر مؤلفه افسردگی

سطح معنی داری	درجه آزادی	میزان همبستگی	میانگین	
-	۲۴۹	۱	۱۱/۷۱	افسردگی
۰/۱۰	۲۴۹	۰/۱۰	۹/۰۶	کارکرد آموزشی
۰/۱۰	۲۴۹	۰/۱۰	۸/۶۱	کارکرد پژوهشی
۰/۰۰	۲۴۹	-۰/۲۶	۱۴/۸۸	کارکرد ارتباطی
۰/۰۰	۲۴۹	-۰/۲۳	۰/۹۸	کارکرد تفریحی

* = $\alpha < 0.05$ ** = $\alpha < 0.01$

بنابراین، می‌توان گفت با توجه به فرضیه ۴ بین دو متغیر کارکرد ارتباطی و کارکرد تفریحی با افسردگی در دانش‌آموزان همبستگی مثبت و معنی دار وجود دارد.

جدول ۱۴: میزان همبستگی بین نوع استفاده از اینترنت و سلامت روان کلی

سطح معنی داری	درجه آزادی	میزان همبستگی	میانگین	
-	۲۴۹	۱	۵۵/۶۸	سلامت روان کلی
۰/۱۰	۲۴۹	۰/۱۰	۹/۰۶	کارکرد آموزشی
۰/۱۱	۲۴۹	۰/۰۱	۸/۶۱	کارکرد پژوهشی
۰/۰۰	۲۴۹	-۰/۰۲	۱۴/۸۸	کارکرد ارتباطی
۰/۰۰	۲۴۹	-۰/۰۱	۱۰/۹۸	کارکرد تفریحی

* = $\alpha < 0.05$ ** = $\alpha < 0.01$

میزان همبستگی به دست آمده بین سلامت روان کلی دانش‌آموزان و استفاده آموزشی آنها

از اینترنت $r=0/10$ است. این میزان با توجه به سطح معنی به دست آمده ($sig=0/10$) معنی‌دار نیست. بنابراین، نمی‌توان گفت بین سلامت روان کلی و کارکرد آموزشی دانش‌آموزان رابطه همبستگی معنی‌داری وجود دارد.

همبستگی به دست آمده بین سلامت روان کلی دانش‌آموزان و استفاده پژوهشی آنها از اینترنت $r=0/01$ است. این میزان با توجه به سطح معنی به دست آمده ($sig=0/11$) معنی‌دار نیست. بنابراین، نمی‌توان گفت میان سلامت روان کلی و کارکرد پژوهشی دانش‌آموزان رابطه معنی‌داری وجود دارد. همچنین همبستگی به دست آمده میان سلامت روان کلی دانش‌آموزان و استفاده ارتباطی آنها از اینترنت $r=0/2$ است و نشان می‌دهد میان این دو متغیر رابطه منفی و معنی‌دار وجود دارد و در آخر همبستگی به دست آمده میان سلامت روان کلی دانش‌آموزان و استفاده تفریحی آنها از اینترنت $r=-0/1$ است که با توجه به سطح معنی‌داری به دست آمده ($sig=0/00$) معنی‌دار است. بنابراین، می‌توان گفت در فرضیه ۴ دو مقوله مورد استفاده از اینترنت یعنی بین استفاده ارتباطی و تفریحی با سلامت روان کلی رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد.

فرضیه ۵: میزان استفاده از اینترنت میان دانش‌آموزان دختر و پسر متفاوت است.

جدول ۱۵: آزمون t برای سنجش تفاوت میانگین میزان استفاده از اینترنت میان دانش‌آموزان دختر و پسر

جنسیت* میزان استفاده از اینترنت	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	میزان T	سطح معنی داری	درجه آزادی
دختر	۱۲۶	۱/۵۶	۰/۵۵	۰/۳۸	۰/۷۰	۲۴۸
پسر	۱۲۴	۱/۵۳	۰/۷۲			

میانگین‌های به دست آمده از میزان استفاده دختر و پسر از اینترنت بیان‌کننده تفاوت بسیار کمی در آنهاست. میانگین استفاده از اینترنت دختران $1/56$ و میانگین استفاده از اینترنت در پسران $1/53$ است. میزان t به دست آمده در آزمون نیز ($t=0/38$) با توجه به سطح معنی‌داری ($sig=0/70$) نشان می‌دهد این رابطه معنی‌دار نیست.

فرضیه ۶: نوع استفاده از اینترنت میان دانش‌آموزان دختر و پسر متفاوت است.

جدول ۱۶: آزمون t برای سنجش تفاوت‌ها میانگین نوع استفاده از اینترنت میان دانش‌آموزان دختر و پسر

نوع استفاده از اینترنت	جنسیت	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	میزان T	سطح معنی داری	درجه آزادی
آموزشی	دختر	۱۲۶	۹/۳۰	۲/۰۲	۱/۵۸	۰/۱۱	۲۴۸
	پسر	۱۲۴	۸/۸۱	۲/۷۷			
پژوهشی	دختر	۱۲۶	۸/۷۰	۱/۷۴	۰/۷۰	۰/۴۸	۲۴۸
	پسر	۱۲۴	۸/۵۲	۲/۳۲			
ارتباطی	دختر	۱۲۶	۱۵/۳۱	۵/۷۲	۱/۳۰	۰/۱۹	۲۴۸
	پسر	۱۲۴	۱۴/۴۴	۴/۸۵			
تفریحی	دختر	۱۲۶	۱۰/۶۹	۳/۰۳	۱/۴۴	۰/۱۵	۲۴۸
	پسر	۱۲۴	۱۱/۲۷	۳/۲۸			

میانگین میزان استفاده آموزشی از اینترنت در میان دختران ۹/۳۰ و در میان پسران ۸/۸۱ به دست آمده است. اگرچه با توجه به میانگین این میزان در میان دختران بیش از پسران است، آزمون t نشان می‌دهد تفاوت معنی داری میان میزان استفاده آموزشی از اینترنت در میان دختر و پسر وجود ندارد. (sig=۰/۱۱، t=۱/۵۸). میانگین میزان استفاده پژوهشی از اینترنت در میان دختران ۸/۷۰ و در میان پسرها ۸/۵۲ است. میزان t به دست آمده در آزمون (t=۰/۷۰) با توجه به سطح معنی داری (sig=۰/۴۸) نشان می‌دهد تفاوت معنی داری میان دختر و پسر در میزان استفاده پژوهشی از اینترنت وجود ندارد. میانگین میزان استفاده ارتباطی از اینترنت در میان دختران ۱۵/۳۱ و در میان پسران ۱۴/۴۴ است. آزمون t نشان می‌دهد تفاوت معنی داری میان میزان استفاده ارتباطی در دختر و پسر وجود ندارد (sig=۰/۱۹، t=۱/۳۰). میانگین میزان استفاده تفریحی از اینترنت در میان دختران ۱۰/۶۹ و در میان پسران ۱۱/۲۷ نشان می‌دهد این میزان در میان پسران بیش از دختران است. اما میزان t (t=۱/۴۴) با توجه به سطح معنی داری (sig=۰/۱۵) نشان می‌دهد این تفاوت معنی دار نیست. بنابراین، فرضیه ۵ تأیید نمی‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر یکی از پدیده‌های نو، به نام اینترنت، را بررسی کرده است، اینترنت در

سال ۱۳۷۳، به ایران وارد شد و از آن به بعد، آمار تعداد کاربران اینترنت همه‌ساله رشد بالایی را نشان می‌دهد. به طوری که براساس گزارش وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، تنها در چهار سال اخیر، تعداد کاربران اینترنت در کشور ۲۵ برابر شده است. به این دلیل، نیاز به شناخت علمی این پدیده در حال رشد در ایران با توجه به تبعات آن امری اجتناب‌ناپذیر است. در این پژوهش سعی شد تا تأثیرات استفاده از اینترنت در میان کاربران، از لحاظ عملکرد تحصیلی و سلامت روان، بررسی شود. بر اساس نتایج این پژوهش افرادی که بیش از ۴ ساعت در روز از اینترنت استفاده ارتباطی و تفریحی می‌کنند عملکرد تحصیلی و سلامت روان آنها پایین‌تر از افرادیست که کمتر از این ساعت از اینترنت استفاده می‌کنند. پژوهش برنر (۲۰۰۳) نشان داد افرادی که بیش از ۲۹ ساعت در هفته آنلاین بودند در تحصیل و روابط خود شکست خورده و در مدیریت زمان ناتوان بودند. همچنین آنها از دست دادن خواب، کم شدن غذا و افت تحصیلی را تجربه کرده‌اند. گرینفیلد^۱ (۱۹۹۹) معتقد است که استفاده بیش از حد از اینترنت برای نوجوانان این خطر بالقوه را دارد که کار با اینترنت جایگزین تمام فعالیت‌های روزمره آنها از جمله درس خواندن، زمان انجام دادن تکالیف و زمان استراحت آنها می‌شود و امکان افت تحصیلی و آموزشی را به وجود می‌آورد. یانگ (۲۰۰۱) در مطالعه‌ای که انجام داد دریافت که ۴۳ درصد از دانش‌آموزان به خاطر دیرخوابیدن ناشی از استفاده زیاد از اینترنت، در مدرسه با فقدان مؤقت مواجه شده‌اند. بنابراین، بر اساس پژوهش‌های انجام شده و نتایج این پژوهش می‌توان دریافت، زمانیکه دانش‌آموزان استفاده بیشتری از اینترنت می‌کنند زمان کمتری برای درس خواندن یا انجام دادن تکالیف در طی روز خواهند داشت و این امر به افت تحصیلی و آموزشی آنها منجر خواهد شد.

در پژوهش حاضر نوع کارکردهای استفاده از اینترنت نیز در رابطه با عملکرد تحصیلی بررسی شد. دو کارکرد آموزشی و پژوهشی رابطه مثبت و معنی دار و دو کارکرد ارتباطی و تفریحی رابطه منفی و معنی دار با عملکرد تحصیلی نشان می‌دهد. این یافته‌ها دلالت بر اهمیت نوع استفاده از اینترنت دارد. گرینفیلد (۱۹۹۹) در مطالعه‌ای که در میان کاربران اینترنت انجام داد دریافت که عمده ترین موارد مصرفی افراد از اینترنت عبارت بودند از: اتاق‌های گفتگو،

1. Greenfield

هرزه نگاری، خرید آنلایین، و نامه الکترونیکی، و همچنین حدود یک سوم از مشارکت کنندگان در این مطالعه اظهار داشته‌اند که آنها از اینترنت به عنوان یک روش فرار از وضع همیشگی یا تغییر خلق و خوی خود استفاده می‌کنند. گرینفیلد معتقد است که فقدان کنترل بر رفتارها تنها یکی از شاخص‌های توانمندی طبیعت روان‌گردان اینترنت است. نتایج پژوهش‌های برنر^۱ (۲۰۰۳) نشان داد که از ۳۳۶ نفر از دانش‌آموزان دبیرستانی ۲۶ درصد از آنها وابسته به بازی‌های اینترنت هستند و اکثر آنها پول غذای خود را صرف بازی‌های ویدئویی می‌کنند. البته، در رابطه با عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان دبیرستانی عوامل متعددی مانند شرایط خانوادگی و اقتصادی و فرهنگی و غیره نیز از عوامل بسیار تأثیرگذار هستند که می‌تواند جداگانه بررسی شود.

از سوی دیگر یافته‌های مربوط به نوع کارکردهای استفاده از اینترنت در رابطه با سلامت روان کاربران نشان می‌دهد که مؤلفه علائم جسمانی سلامت روان با نوع کارکرد ارتباطی اینترنت رابطه مثبت و معنی‌دار دارد. با توجه به جاذبه کارکرد ارتباطی مانند ارتباط با دوستان، خویشاوندان، افراد مختلف با علائق مشترک و غیره به نظر می‌رسد کاربران از تحرک جسمانی و تغذیه و خواب مناسب غفلت ورزیده، و دچار احساس بیمار بودن و ضعف و سستی می‌شوند. رابرت کرات^۲ و همکاران او (۱۹۹۸) در پژوهشی که طی دو سال پیگیری کردند به این نتیجه رسیدند که افزایش استفاده از اینترنت الزاماً به نفع بهزیستی یا درگیری اجتماعی شخص نیست.

مؤلفه اضطراب و کارکرد اجتماعی سلامت روان با استفاده آموزشی از اینترنت رابطه مثبت و معنی‌دار دارد. کارکرد آموزشی اینترنت در این پژوهش شامل مواردی مانند درک مفاهیم درسی انجام تکالیف و استفاده از متون و منابع درسی مختلف است؛ به نظر می‌رسد به دلیل ارتباط این موارد با وضعیت تحصیلی دانش‌آموز میزان اضطراب افزایش یافته، و کارکرد اجتماعی دانش‌آموزان کاهش می‌یابد. یافته‌های کرات (۱۹۹۸) با این نتایج همسو است. همچنین مؤلفه اضطراب سلامت روان با نوع کارکرد ارتباطی استفاده از اینترنت رابطه مثبت و معنی‌دار نشان می‌دهد با توجه به ویژگی‌های کارکرد ارتباطی و سن آزمودنی‌های پژوهش این یافته

1. Brenner

2. Kraut

تیین‌پذیر است. فضای مجازی اینترنت دنیایی پر از تصورات و هیجان‌برانگیز است که به گفته تامپسون^۱ (۱۹۹۵) شخصیت نوینی را به نوجوان ارائه می‌دهد که زندگی فرد را در فضا و زمان به صورت غیر ارادی شکل می‌دهد. ارتباط در دنیای تخیلات مملو از هیجان‌ات و تکانه‌های عصبی و روانی است که امکان دریافت بعضی از این ادراکات در دنیای واقعی امکان‌پذیر نیست. حضور در اتاق‌های گفتگو، استفاده از پست الکترونیک، و محاوره‌های تصویری ماهیتی کاملاً پنهان و رمزی دارد و مشخص نیست واقعاً چه نوع ارزش‌ها، نگرش‌ها یا محتوایی را منتقل می‌کند. مؤلفه افسردگی سلامت روان با نوع کارکرد ارتباطی و تفریحی استفاده از اینترنت رابطه مثبت و معنی‌دار دارد. بنا بر یافته‌های ساندرز و همکاران (۲۰۰۰) کسانی که بیش از دیگران از اینترنت استفاده می‌کنند ممکن است روابط اجتماعی با کیفیت پایین‌تری را جایگزین روابط مستحکم‌تری کنند که در زندگی واقعی داشته‌اند که نتیجه این کار احساس در حال افزایش تنهایی و افسردگی است. استریت‌فیلد^۲ (۲۰۰۰) تأکید بارزی بر این مطلب می‌کند که استفاده از اینترنت می‌تواند زمان زیادی از انسان را به خود اختصاص دهد و فرد را چه در خانه و چه در محیط‌های دیگر به موجودی تنها و منزوی تبدیل کند. از سوی دیگر نمره کل سلامت روان کاربران اینترنت در این پژوهش با دو کارکرد ارتباطی و تفریحی استفاده از اینترنت رابطه منفی و معنی‌دار نشان می‌دهد این یافته می‌تواند بر اهمیت و توجه بیشتر در پژوهش‌ها به نوع استفاده از اینترنت در کاهش سلامت روان دلالت کند. البته، از پرسش‌نامه سلامت روان در این پژوهش به عنوان یک ابزار غربالگری دانش‌آموزان، و نه به عنوان یک ابزار تشخیصی استفاده شد.

بنا بر نتایج پژوهش حاضر بین دو جنس از لحاظ میزان و نوع استفاده از اینترنت تفاوتی مشاهده نشد شاید بتوان این‌گونه مطرح کرد که امروزه در جامعه، دخترها و پسرها به یک اندازه از امکانات موجود برای بهره‌گیری در زمینه پیشرفت و بالندگی خود برخوردارند و به علت رشد فکری و تغییر بینش جامعه نسبت به جنسیت و ارزش‌گذاری افراد بر مبنای توانایی‌ها و لیاقت‌های آنها باعث شده است که هر دو به یک میزان به امکانات دسترسی داشته باشند و برخورداری از امکانات یکسان در هر دو جنس به نبود تفاوت در میزان و نوع استفاده

-
1. Thompson
 2. Streatfield

از اینترنت منجر شده است.

به طور کلی می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که اینترنت به خودی خود ابزاری بی‌طرف و خنثی است، اما اینکه افراد چگونه از آن استفاده می‌کنند، مهم است. همان‌گونه که در این پژوهش مشاهده شد استفاده صحیح از اینترنت مانند استفاده پژوهشی و آموزشی به بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان منجر می‌شود. در غیر این صورت، مشکلات عدیده‌ای را برای جامعه و افراد آن به بار خواهد آورد. به عبارت دیگر، شبکه جهانی اینترنت یک شبکه اطلاع‌رسانی سریع با منابع بی‌شمار است که استفاده نادرست و بیش از حد از آن در بین برخی افراد و غرق‌شدن در دنیای رایانه و جداسدن از دنیای واقعی، فواید اینترنت را به آسیب تبدیل می‌کند بدیهی است آموزش در جهت استفاده مناسب و صحیح از اینترنت می‌تواند از کاربردهای نامناسب پیشگیری کند. امید است این شناخت مقدمه‌ای برای برنامه ریزی و آموزش در راستای استفاده بهینه از امکانات اینترنت شود.

محدودیت‌های پژوهشی

- ۱- کمبود منابع فارسی در رابطه با میزان و نوع استفاده از اینترنت
- ۲- تفاوت وضعیت اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی می‌تواند به عنوان یک متغیر مزاحم تأییراتی را در نتیجه پژوهش بگذارد.
- ۳- در برخی از دبیرستان‌های پسرانه، محقق به دلیل کسب نکردن مجوز نتوانست حضور یابد و تکمیل پرسش‌نامه‌ها توسط مشاوران انجام شد.

پیشنهادات پژوهشی

- ۱- پژوهش‌های بیشتری در رابطه با رشته تحصیلی و جنسیت اجرا شود و نتایج آن با پژوهش حاضر مقایسه شود.
- ۲- کاربرد رایانه را به عنوان یک واحد درسی اجباری در تمام رشته‌ها تدریس کنند.
- ۳- استفاده صحیح و بهینه از اینترنت را در مدارس و رسانه‌ها به دانش‌آموزان آموزش دهند.
- ۴- آشنا کردن والدین از فواید و مضرات استفاده از اینترنت
- ۵- در سایر شهرها پژوهش‌های مشابهی برای مقایسه نتایج انجام شود.

منابع

- آقاخانی، سعید، (۱۳۸۱). بررسی تأثیر بازیهای یارانه‌ای بر سلامت روان نوجوانان، پایان نامه کارشناسی ارشد روانشناسی، دانشگاه تربیت معلم.
- استول، گلیفورد، (۱۹۹۹). چه کسانی به کامپیوتر و اینترنت نیازمند می‌باشد؟
www.schoollibraryjournal.com/article
- اسماعیلی، کاظم، (۱۳۸۶). بررسی رابطه وضعیت خلق با میزان استفاده از اینترنت در دانشجویان کارشناسی پرستاری اصفهان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- امیدوار، احمدعلی، علی‌اکبر صارمی، (۱۳۸۱). اعتیاد به اینترنت: توصیف، سبب‌شناسی، پیشگیری، درمان و مقیاسهای سنجش اختلال اعتیاد به اینترنت، مشهد، تمرین.
- اورنگ، طیبه، (۱۳۸۳). علل وابستگی روانی به چت در بین جوانان تهرانی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهراء(س)، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی.
- دستجردی، علیرضا، (۱۳۷۷). هنجاریابی آزمون سلامت عمومی دانشجویان مراکز تربیت معلم، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
- دوران، بهناز، (۱۳۸۰). بررسی رابطه بازیهای کامپیوتری و مهارتهای اجتماعی نوجوانان، کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس.
- زکریایی، لیل، (۱۳۸۱). بررسی میزان و چگونگی استفاده از اینترنت توسط دانشجویان دانشگاه‌های دولتی شهر تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی، دانشگاه تربیت معلم.
- شرودر، کیت ای، (۱۳۸۳). نوجوانان در اینترنت، ترجمه فرناز فرود، تهران، حمید.
- شمشیری میلانی، حوریه، (۱۳۷۶). بهداشت بلوغ، راهنمای سلامت دختران نوجوان، تهران، سازوکار.
- قاسم زاده، لیلی، (۱۳۸۵). احساس تنهایی، عزت نفس و مهارتهای اجتماعی دانش‌آموزان مبتلا و غیر مبتلا به استفاده آسیب‌شناختی از اینترنت، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت معلم.

ولیس، پاتریشیا، (۱۳۸۲). *روانشناسی اینترنت*، ترجمه بهنام اوحدی، چاپ اول، تهران، نقش خورشید.

هنر پروران، زهرا، (۱۳۸۳). *بررسی استفاده از چت توسط زنان*، پایان نامه، کارشناسی ارشد. _____، (۱۳۷۸). *گذری کوتاه بر تاریخ ایرانیان در اینترنت*، روزنامه همشهری، بهمن ۱۳۸۶، شماره ۳۲۹۱، ۳.

- Brenner, v, (2003).** An initial report on the online assessment of internet addiction the first 30 days of the internet usage survey, (online)
- Greenfield, David, (1999).** *Virtual Addiction: Help for netheads, Ciberfeaks and Those Who Love Them*, New Harbinger Publications.
www.virtualaddiction.com/ ABC News Chat.htm
- Kraut, R. Patterson, M. Landmark, v. Kieseler, S. Mukopadhyay, T & scherlis, w, (1998).** Internet paradox :Asocial technology that reabuse social involvement and psychological wellbeing? *American psychologist*, vol.53, No9.10171031
- Lim, JinSook & et al, (2004).** A Learning System for Internet Addiction Prevention, Proceedings of the IEEE International Conference on Advanced Learning Technologies, (ICALT'04).
- Nilson, Jacob, (2004)** understanding your child cyber Age Jarring Internet Magazine/Sept.
- Sanders, CH.E, Tiffany, M, Field, MD & Kaplan, M, (2000).** The relation ship of internet use to depression and social isolation among adolescents, *Adolescence*, 35, 237242
- Streatfeild, D, (2000).** Web of workaholic. Misfits? Stanford Institute for Quantitative study of society Washington poscompany.
- Suler, John, (2005).** Computer and Cyberspace Addiction, Pioneer Development Resources, Inc. www.selfhelpmaganize.com Clifford Stoll, 'Who Need to computers and internet 1998. www.shoollibrary journal.com/article Thompson S. Internet connectivity, Available at: URL:http://www.Psy.Edusjtiads 1995 accessed July2006.
- Vicente, Elizabeth, Maria, (2005).** Digital Reference Services for Yong Adults.
- Young, Kimberly, (1996).** *Internet, the emergence of new clinical disorder*, university of pitsburgh at Bradfard.
- Young Kimberly, (1999).** internet addiction: symptoms, evaluation and treatment L. Vandecree k & Jackson, (edu). *Innovation in clinical practice: A source book*, Vol. 1719.
- Young, Kimberly, (2001).** How to recognize the signs in internet Addition and winning strategy for recovery, *journal of personality and social psychology*, 75, (3),681694.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی